

Ernæring for ortopediske pasienter

Introduksjon til ernæring for ortopediske pasienter .

 Sissel Urke Olsen
Klinisk ernæringsfysiolog, PhD
Diakonjemmet sykehus

Disposisjon- Ernæring og ortopedi

- Hvem er den ortopediske pasienten ?
- Ernæringsstatus - Ernæring
- Sår/operasjonssår - Ernæring
- Beinhelse - Ernæring
- Sarkopeni - Ernæring
- Anbefalinger
- Energi, protein og væskebehov
- Behandling

Den ortopediske pasienten-

- Høy alder
- Høy andel med sarcopeni, osteoporose, og underernæring (skrøpелighet)
- Økt dødelighet flere år etter bruddet.
- Livskvalitet
- Utgjør en stor helsekostnad- kirurgi, liggetid og rehabiliteringskostnader ? Kommer pasienten hjem (1/2 av de med hoftebrudd) med eller uten økt hjelp?

Nutrition in Clinical Care

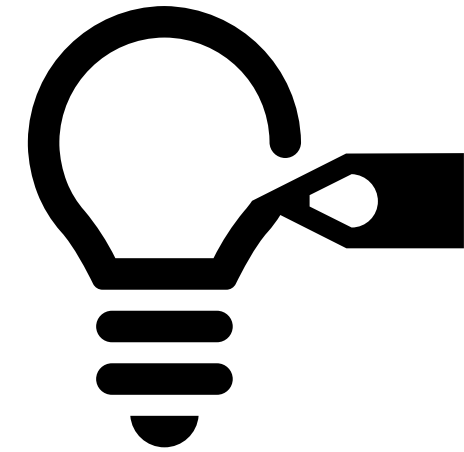
Perioperative nutritional supplementation and skeletal muscle mass in older hip-fracture patients

Irene Fleur Kramer, Taco J. Blokhuis, Lex B. Verdijk, Luc J.C. van Loon, and Martijn Poeze

EPIDEMIOLOGY OF HIP FRACTURES

Hip (ie, proximal femur) fractures are a substantial global public health problem. The highest incidence rates are seen in Northern Europe (eg, 574 per 100 000 citizens in Norway, Sweden, and Austria) and the

God ernæringspraksis for alle

Screeningsverktøy

- Tidlig identifisering av pasienter i risiko for underernæring.
- Alle pasienter skal screenes ved innleggelse eller oppstart helse-/omsorgstjenester.
- Ett anbefalt screeningverktøy: Malnutrition Screening Tool (MST).

Verktøy for å vurdere risiko for underernæring hos voksne (MST - Malnutrition Screening Tool*)

1. Har du/pasienten gått ned i vekt i det siste uten å ha gjort forsøk på det?

Nei	0
Vet ikke	2
Ja. Hvor mange kilo?	
1-5 kg	1
6-10 kg	2
11-15 kg	3
Over 15 kg	4
Vet ikke hvor mange kilo	2

2. Har du/pasienten spist mindre enn vanlig på grunn av nedsatt matlyst?

Nei	0
Ja	1

Total poengskår: _____

Poengskår 2 eller mer betyr at du/pasienten er i risiko for underernæring. Iverksett kartlegging og tiltak.

*Malnutrition Screening Tool (MST) er oversatt til norsk av Helsedirektoratet. Gjengitt fra Nutrition, Vol 15(6), Ferguson M., Capra S., Bauer J., Banks M., Development of a valid and reliable malnutrition screening tool for adult acute hospital patients, s. 458-64, Copyright 1999, med tillatelse fra Elsevier. <https://www.sciencedirect.com/journal/nutrition>

Samarbeid mellom ernæringsfysiologer –leger -sykepleiere

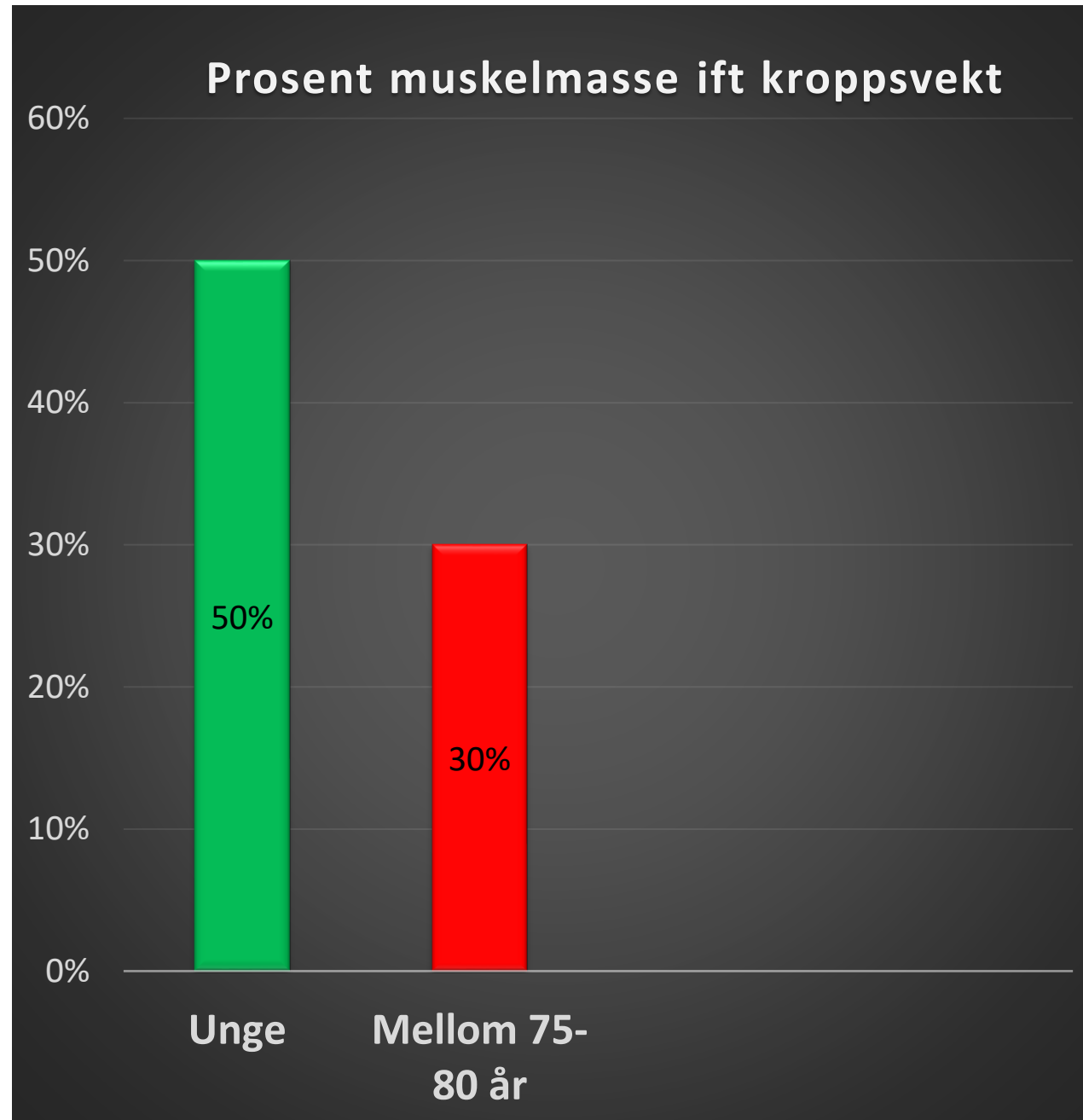

Foto: Lucy Lambriex

Ernæringsmessige utfordringer

Det blir ikke så mye bedre med årene...

Underernæring

Energideficit med vekttap fører til redusert fysisk og mental funksjon

Skrøpelighet

Redusert styrke, mindre utholdende og reduserte fysiologisk funksjon og vekttap

Sarkopeni

Redusert muskelstyrke og muskelmasse

Kakeksi:

Sykdomsrelatert underernæring
Vekttap, redusert muskelmasse, samt fatigue.

Fellesnevner

Redusert Muskelmasse

Styrke eller Funksjon

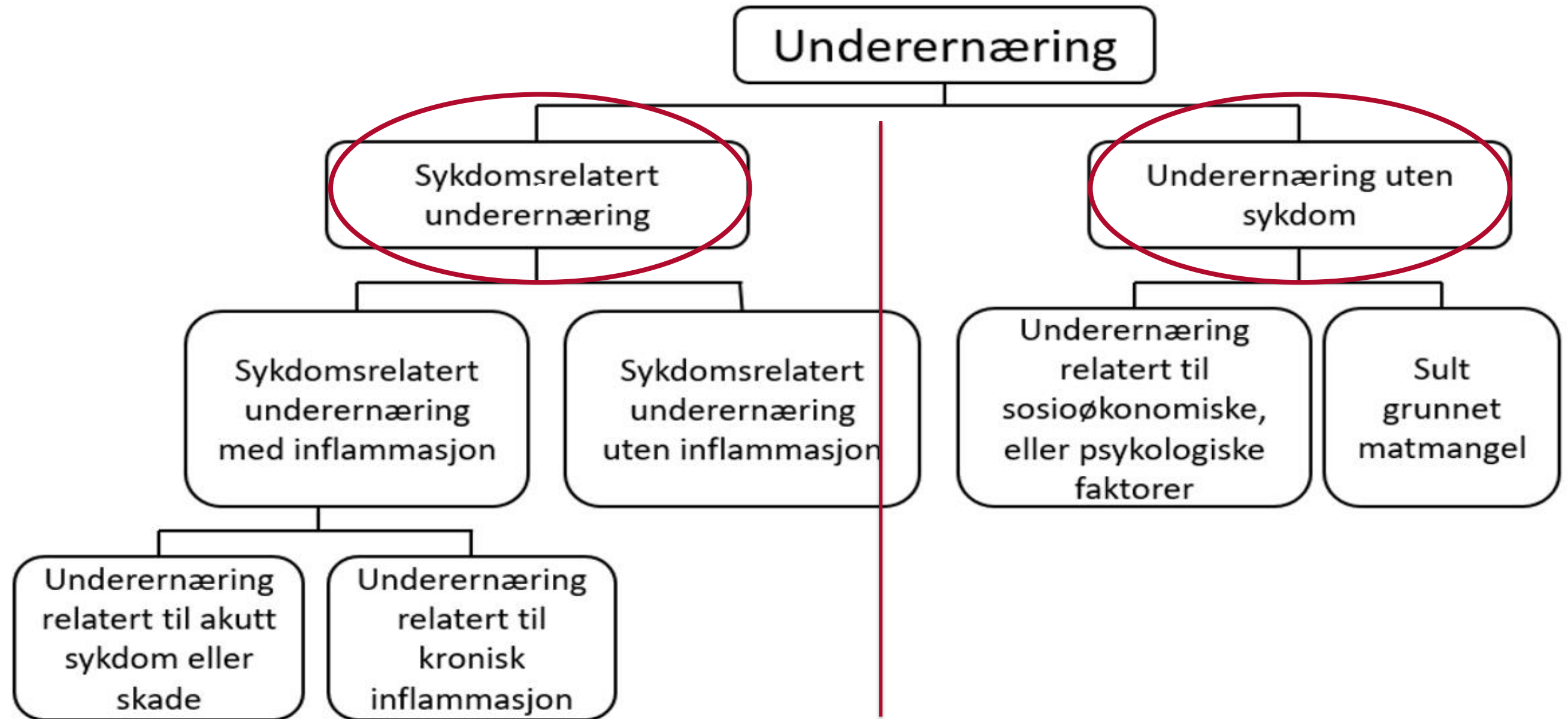
Vekttap

Pasienter med hoftebrudd har en eller flere av syndromene

Underernæring

- den ortopediske pasienten med infeksjon

Når skal vi tenke ernæringssvikt hos eldre?

- Husk: Høyere KMI-grenser for eldre
- Yngre: Normalvekt ved KMI 18,5-25
- Eldre: Normalvekt ved KMI 22-27 eller 24-29

OBS: KMI $\leq$ 20 kg/m²

OBS: Vekt $\leq$ 60 kg
(165 cm $\rightarrow$ KMI 22,0)
(180 cm $\rightarrow$ KMI 18,5)

God ernæringspraksis for alle

Energi-, protein- og væskebehov

30 kcal/kg/dag

1,2 g/kg/dag

30 ml/kg/dag

Protein og kaloribehov

ELSEVIER

JAMDA

journal homepage: www.jamda.com

Special Article

Evidence-Based Recommendations for Optimal Dietary Protein Intake in Older People: A Position Paper From the PROT-AGE Study Group

Jürgen Bauer MD^{a,*}, Gianni Biolo MD, PhD^b, Tommy Cederholm MD, PhD^c, Matteo Cesari MD, PhD^d, Alfonso J. Cruz-Jentoft MD^e, John E. Morley MB, BCh^f, Stuart Phillips PhD^g, Cornel Sieber MD, PhD^h, Peter Stehle MD, PhDⁱ, Daniel Teta MD, PhD^j, Renuka Visvanathan MBBS, PhD^k, Elena Volpi MD, PhD^l, Yves Boirie MD, PhD^m

Proteinanbefalinger for eldre:

Friske eldre: 1.0-1.2g/kg/dag

Ved sykdom- akutt eller kronisk: 1.2-1.5g/kg/dag

Alvorlig sykdom/traume: 2g/kg/dag

Energibehov: 30kcal/kg/dag

Underernæring og brudd: 35kcal/kg/dag

2013

Foto: Eiliv Acheron fra Pexels

God ernæringspraksis for alle

Økt ernæringsbehov

Økt behov grunnet:

Traume induisert inflammasjon stress respons,
katabolisme

- Beintilheling
- Sårtilheling
- Rehabilitering

Hoftebruddspasienter forblir hyperkatabole opptil 3 mnd etter et hoftebrudd

Kost for god benhelse

- Variert kosthold
- Vitamin D og kalsium
- Nok protein
- Fem porsjoner frukt og grønt

Hvis enkelte matvarer unngås må tilskudd av vitamin og mineral sikres

Bilde: Helsedirektoratet

Calcium and Vitamin D

Recommended intake:

- Calcium 800mg/d
- w/osteoporosis: 1200mg/d

- Vitamin D: 61-74 yrs: 10ug
  - > 75yrs: 20ug

Foto: Pixabay

Foto: Valeria Boltneva

Næringsstoffer som er spesielt viktige for sårheling

Drinking fresh fruit juices
is a good remedy

Dressing with honey
reduces inflammation
and pain

Vitamin C: Viktig for dannelse av kollagen som
styrker sår og sårkanter

Jern:

Zink: Fremmer immunforsvaret

Protein: reparerer vev, avgjørende for sårheling

Hydrering: God hydrering bidrar til å opprettholde sunn hud
og redusere infeksjonsrisiko

Ingen enkeltvitamin eller mineral som kan gjøre jobben
alene, sårtilheling er et komplekst samspill

Ernæringsprosedyre på Diakonhjemmet sykehus

- Høyde og vekt ved ankomst, deretter EN gang per uke
  - *Underernæring : Thiamin 100mg i.m 15 dager*
- Kostregistrere matinntak
- Sikre nok væske
- Energi og Næringstett kost som standard
- Pasientene er anbefalt å sitte i stol under måltidene
- Sikre god oral hygiene

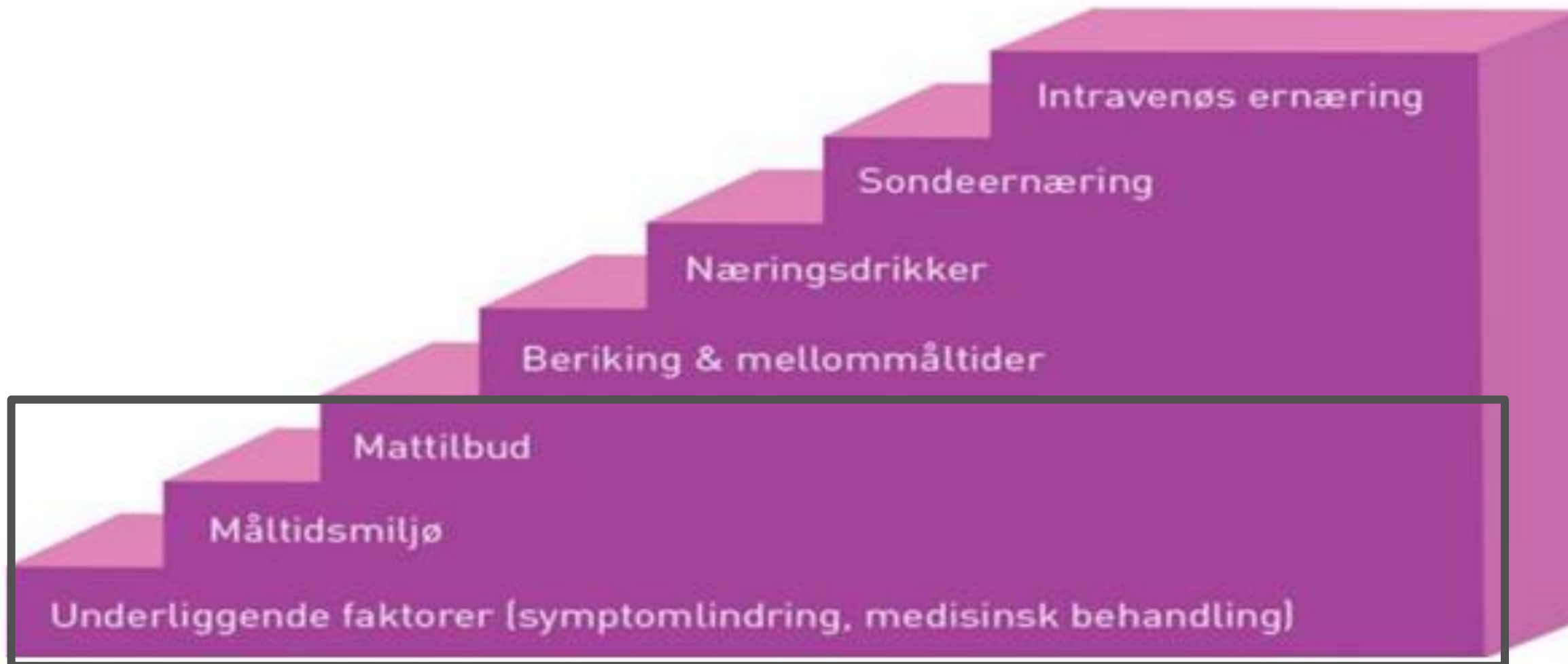
ÅRSAKEN til redusert matinntak/vekttap

- Medisinske årsaker: medikament, orale problem, kvalme, obstipasjon, diare, og smerter.
- Bekymringer for operasjon, videre rehabilitering

- Undersøkelser forstyrrer måltidene, faste til kirurgi
- Pasientrommet er udelikat, (lukt, rot,)
- Meny passer ikke smaksløkene (kulturelt, religion)
- Utseende av mat (konsistensmat)
- Mangler hjelp i spisesituasjon

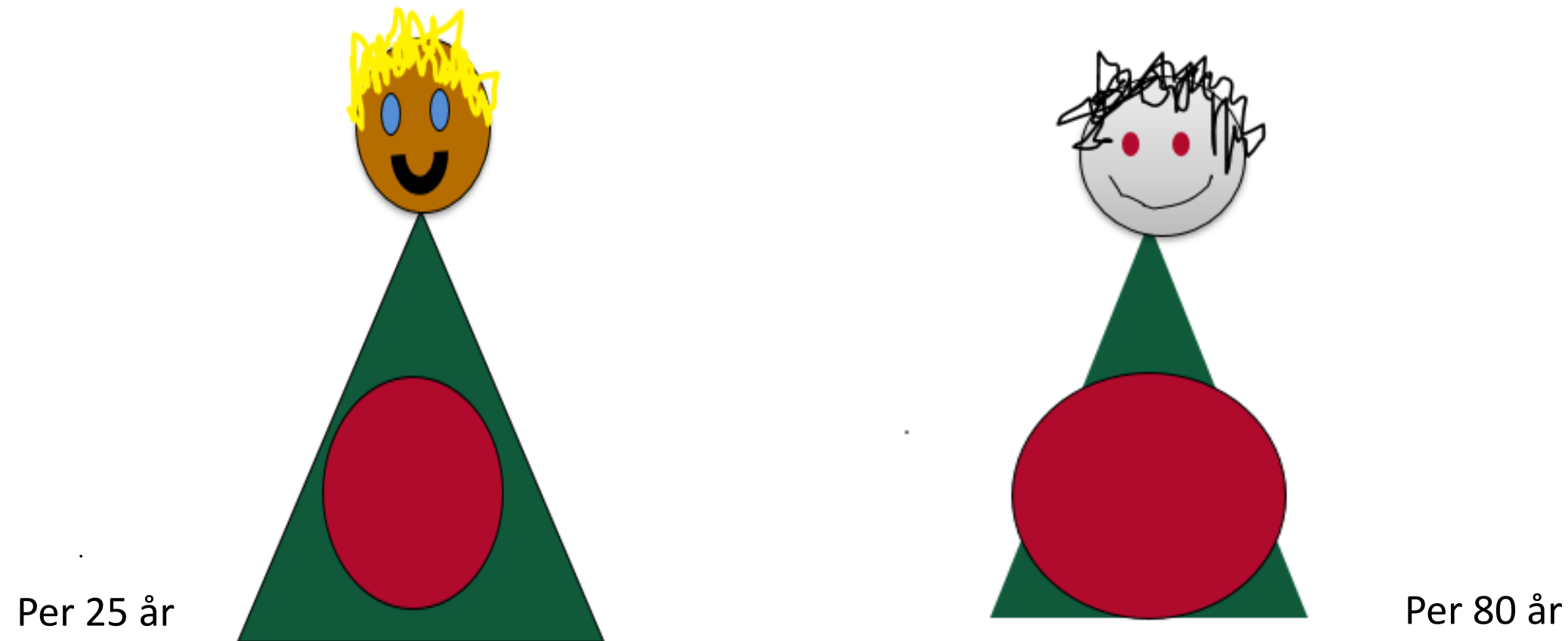
Når ernæringsinntak ikke møter behovet

Ernæringstrappen - modell for prioritering av ernæringstiltak

Kilde: Kosthåndboken - veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten, Helsedirektoratet 2012.

Kvaliteten teller

ENERGI inntak-Det totale energibehovet blir mindre med årene

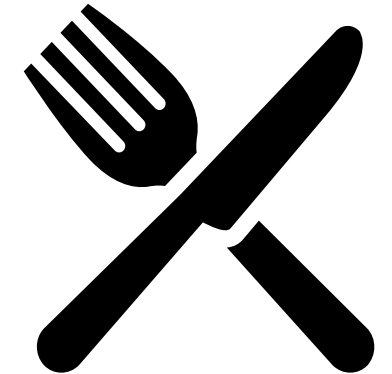

Protein og næringsstoffer øker

Spisevaner årsaker til underernæring

- Spiser til alle måltidene, men for *lite*
- Spiser bra sammens med noen, og bra ved noen måltider, *men totalt for lite*
- *Kan ikke spise* uten hjelp

- **SUM: akkumulert underskudd av kcal i løpet av en dag/uke/mnd.**

120 kcal per dag

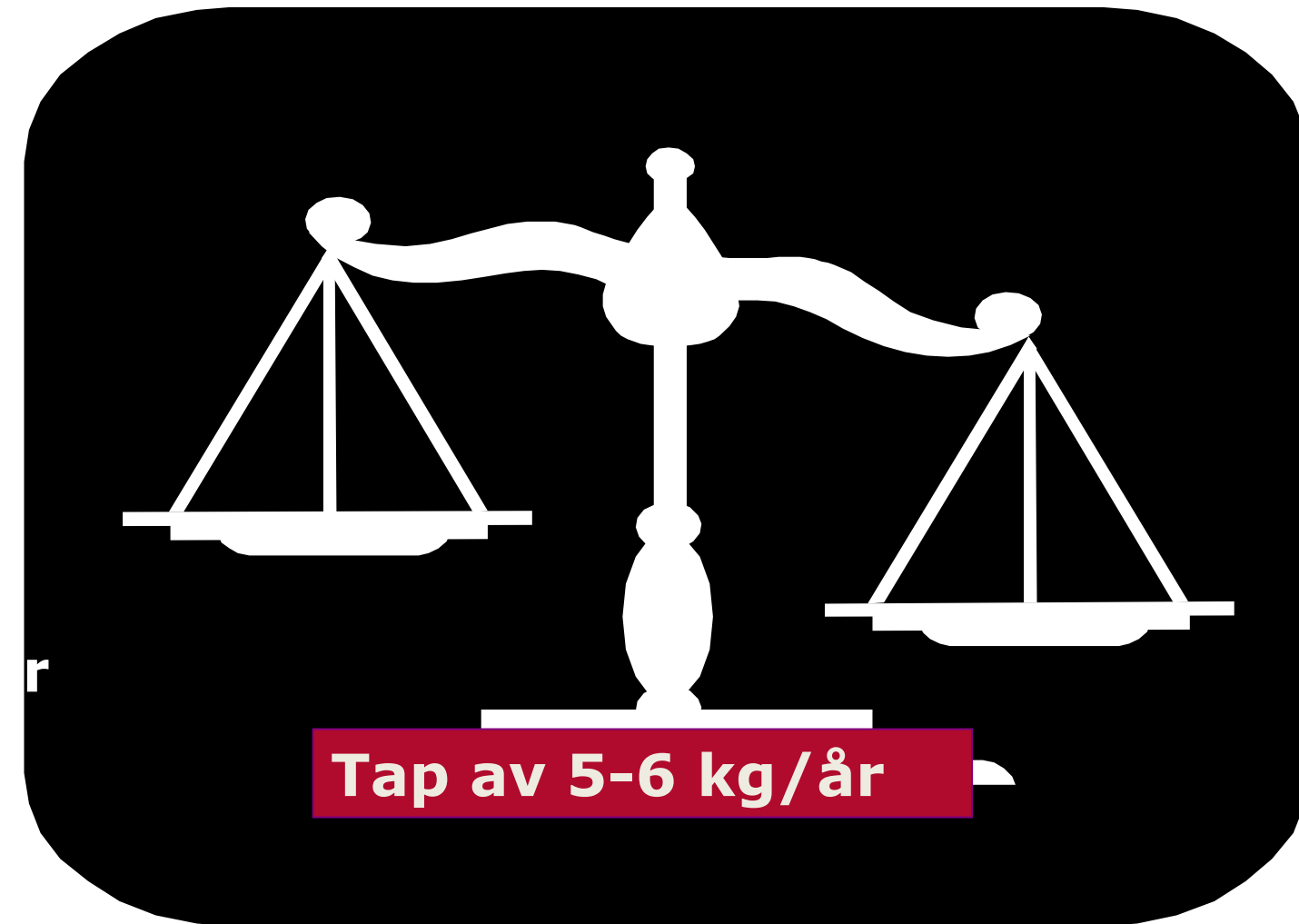
1 knekkebrød
1 ts. smør
1 stk ost.

1 ss olje
1 sukkerbit

1 lite stk
Formkake

1 liten
yoghurt

Så lite skal til!

Tiltak for å øke inntaket.

- ❑ Energi og næringstett
  - ❑ Ønskekost
  - ❑ Porsjonsstørrelse $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{2}$ eller $1 \frac{1}{2}$
  - ❑ Sammensetning, konsistens, lukt og smak, temperatur.
- ❑ Mellommåltid-
- ❑ Drikk mellom måltidene (kaloriholdig)
- ❑ Ernæringsstilsjudd/næringsdrikk i kurven
- ❑ Rent og pent spiseområdet
- ❑ Egne klær og sitte opp i stol

Spiseområdet

Spiseposisjon

Beriket versus standard meny

Samme kalorimende men mindre porsjoner

Måltid
Middag EN alt 1
Får 1 kJ.
Allergener: SULFITT, SOYA,
Rislunsj in/jordbær/saus.
Allergener: MELK.

UTSJEK	BYTT	EDS	HORDT	M. GAST	SMØT	H. GAST	K. GAST	BRAD

Rømmegrøt 1.5dl= 300kcal

+

1 ss smør
1/2 ss sukker

= 450 kcal
7g protein

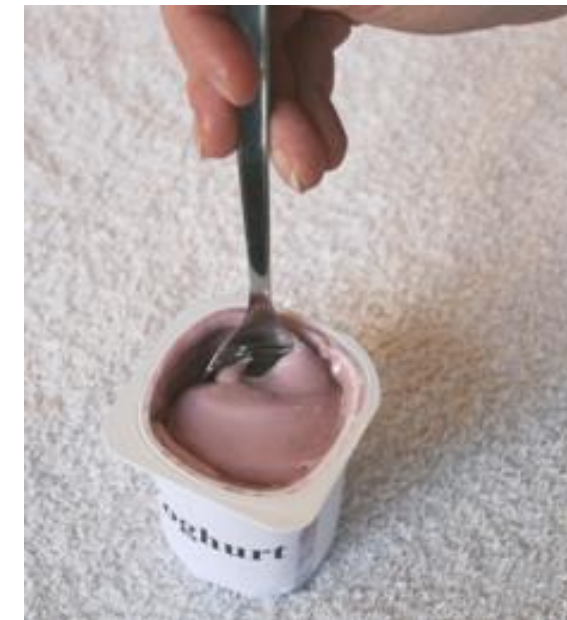
Berikning i praksis: Yoghurt

Yoghurt
= 125 kcal og 4 g protein

1 ss rapsolje røres inn

Rør godt og smak
= 220 kcal og 4 g protein

Kvinne: 55kg-
Protein behov: 1.2g/kg- 66g.

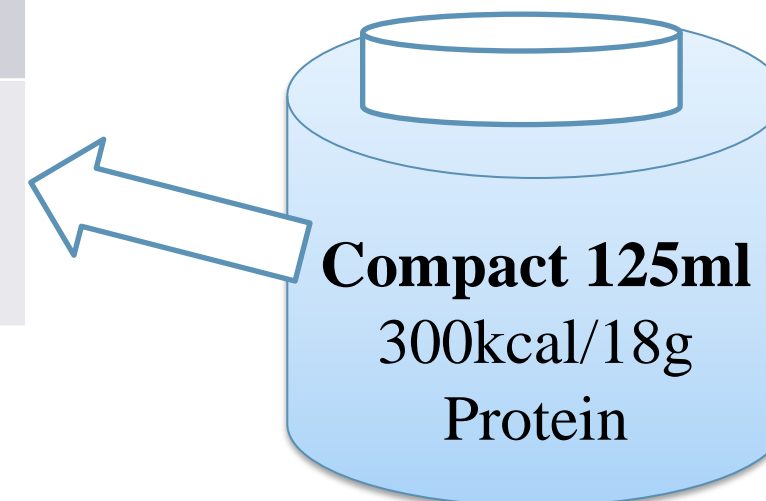

Følgende gir ca 60g protein

	Mat	Drikke
Frokost	2 stk brødkiver m/ost el. Leverpostei	2 dl melk
Lunsj	2 stk brødkiver med ost	2 dl melk
Middag	3 kjøttkaker, poteter. grønnsaker	2 dl melk
Kvelds	2 stk brødkiver med /ost/skinke, 1 yoghurt	2 dl melk

Bytter melk og ost med
syltetøy og juice.

➤ **Reduseres protein inntaket
med 22 gram.**

Beriking gjennom dagen

Matvarer	Kcal
2 dl Havregrøt på vann	80
1 skive brød m/smør og skinke(2ts smør)	170
1 brødskeive m/makrell i tomat	170
150g kokt torsk, 1 potet Gulrot og hvit saus.	300
2 dl "Rett i koppen suppe"	80
SUM	800

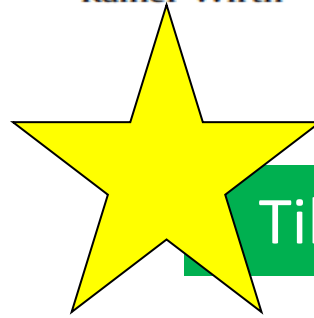
Beriket med:	SUM Kcal
2 dl Havregrøt på melk m/ 1 ss smør, 2ss fløte og 1 ss sukker	430
Ekstra: 2 skiver ost og 1tsj majones	320
Ekstra: 1 ts. smør, 2 ts. majones	280
150g kokt torsk, 1 potet, gulrot og smeltet smør(3ss)	500
2ss fløte	160
SUM Økning 900kcal	1700

ESPEN Guideline

ESPEN guideline on clinical nutrition and hydration in geriatrics

Dorothee Volkert ^{a,*}, Anne Marie Beck ^b, Tommy Cederholm ^c, Alfonso Cruz-Jentoft ^d, Sabine Goisser ^e, Lee Hooper ^f, Eva Kiesswetter ^a, Marcello Maggio ^{g,h}, Agathe Raynaud-Simon ⁱ, Cornel C. Sieber ^{a,j}, Lubos Sobotka ^k, Dieneke van Asselt ^l, Rainer Wirth ^m, Stephan C. Bischoff ⁿ

Tilby energi og næringstett mat

Older persons with malnutrition or at risk of malnutrition should be offered fortified food in order to support adequate dietary intake. (BM)

Grade of recommendation B – strong consensus (100% agreement)

Older persons with malnutrition or at risk of malnutrition should be offered additional snacks, and/or finger food, in order to facilitate dietary intake.

Grade of recommendation GPP – strong consensus (100% agreement)

Næringsdrikker

Recommendation 43

Older patients with hip fracture shall be offered oral nutritional supplements postoperatively in order to improve dietary intake and reduce the risk of complications. (BM)

Grade of recommendation A – strong consensus (100% agreement)

Review

A systematic review and meta-analysis of the effects of community use of oral nutritional supplements on clinical outcomes

2023

A.L. Cawood^{a,*}, S.T. Burden^b, T. Smith^c, R.J. Stratton^a

600 kcal og 20+ gram protein i 3 mnd reduserer andel komplikasjoner

Study	Setting	Comparison	Statistics for each study				Comp / Total		Odds ratio and 95% CI
			Odds ratio	Lower limit	Upper limit	p-Value	ONS	Control	
Aoyama et al 2022	Community-Hospital-Community	Pre Op-Post Op-Post Discharge	1.003	0.388	3.021	0.878	9 / 63	8 / 60	
Beattie et al 2000	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.361	0.125	1.044	0.060	6 / 52	13 / 49	
Botella-Camero et al 2008	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	1.308	0.473	3.815	0.605	17 / 30	15 / 30	
Braga et al 2002	Community	Pre Op	0.381	0.164	0.882	0.024	13 / 50	24 / 50	
Broquist et al 1994	Community	Community	9.000	0.380	213.166	0.174	2 / 9	0 / 13	
Burden et al 2011	Community	Pre Op	0.763	0.361	1.608	0.477	20 / 54	27 / 62	
Burden et al 2017	Community	Pre Op	0.511	0.226	1.159	0.108	17 / 55	21 / 45	
Delmi et al 1990	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.324	0.086	1.217	0.096	4 / 25	10 / 27	
Deutz et al 2016	Hospital-Community	Hospital-Post Discharge	0.759	0.401	1.436	0.396	18 / 313	23 / 309	
Éneoth et al 2004	Community	Community	0.686	0.229	2.057	0.501	14 / 26	17 / 27	
Española et al 2000	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.515	0.269	0.985	0.045	44 / 80	57 / 81	
Fielding et al 2017	Community	Community	0.917	0.377	2.231	0.848	11 / 74	12 / 75	
Flynn et al 1987	Community	Pre Op	0.323	0.082	1.268	0.105	6 / 19	10 / 17	

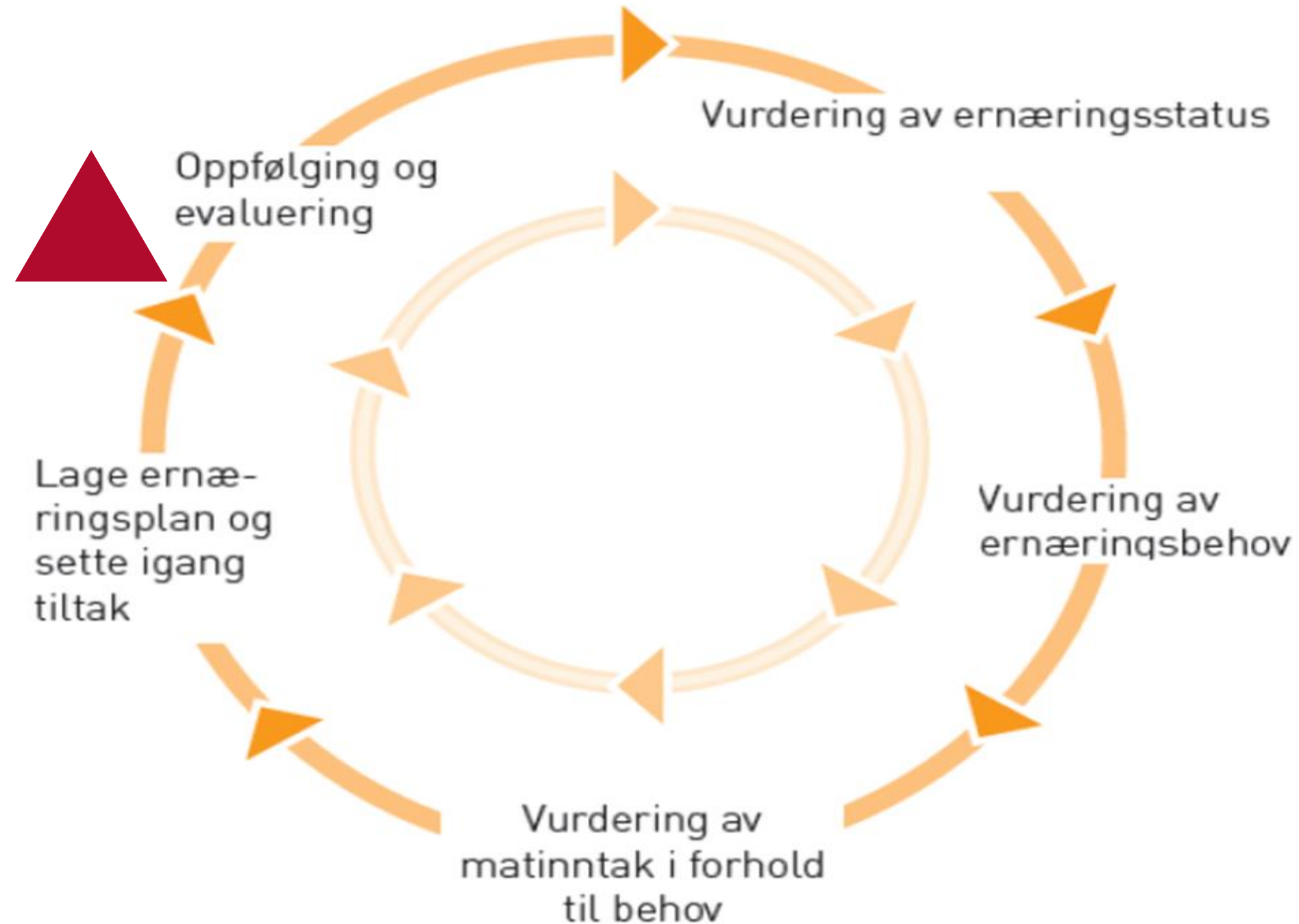
Kaga et al 2010	Community	Pre Op	0.300	0.080	0.901	0.044	0 / 31	12 / 21
Karr et al 2022	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.497	0.108	2.293	0.370	3 / 32	5 / 29
Kong et al 2018	Community-Hospital-Community	Pre Op-Post Op-Post Discharge	0.700	0.333	1.472	0.347	19 / 65	23 / 62
Le Comu et al 2000	Community	Pre Op	0.463	0.040	5.320	0.537	1 / 42	2 / 40
McMurdo et al 2009	Community	Community	0.741	0.412	1.331	0.315	28 / 128	33 / 127
Miyazaki et al 2021	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.922	0.626	1.357	0.680	57 / 437	62 / 440
Nayal et al 1992	Community	Community	0.152	0.007	3.552	0.241	9 / 11	12 / 12
Ötte et al 1989	Community	Community	0.825	0.147	4.628	0.827	3 / 13	4 / 15
Patterson et al 2022	Community	Community	2.000	0.384	10.409	0.410	6 / 12	4 / 12
Ritch et al 2019	Community-Hospital-Community	Pre Op-Post Op-Post Discharge	0.489	0.166	1.320	0.152	15 / 31	20 / 30
Smedley et al 2004	Community-Hospital-Community	Pre Op-Post Op-Post Discharge	0.212	0.080	0.565	0.002	10 / 32	30 / 44
Tesar et al 2022	Community	Pre Op	1.249	0.587	2.661	0.564	22 / 60	19 / 60
Tidermark et al 2004	Community	Post Op Community	0.464	0.111	1.940	0.293	4 / 20	7 / 20
van Anholt et al 2010	Community	Community	0.909	0.275	3.008	0.878	11 / 22	11 / 21
Wyers et al 2018	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.981	0.517	1.863	0.954	32 / 73	35 / 79
Xie et al 2021	Hospital-Community	Post Op Post Discharge	0.759	0.294	1.957	0.568	13 / 42	13 / 35
Yang et al 2021	Community	Community	3.298	0.721	19.287	0.137	0 / 20	11 / 20

OR 0.68 P < 0.001

Fig. 3. Meta-analysis plot of complications in the ONS and control groups (n39).

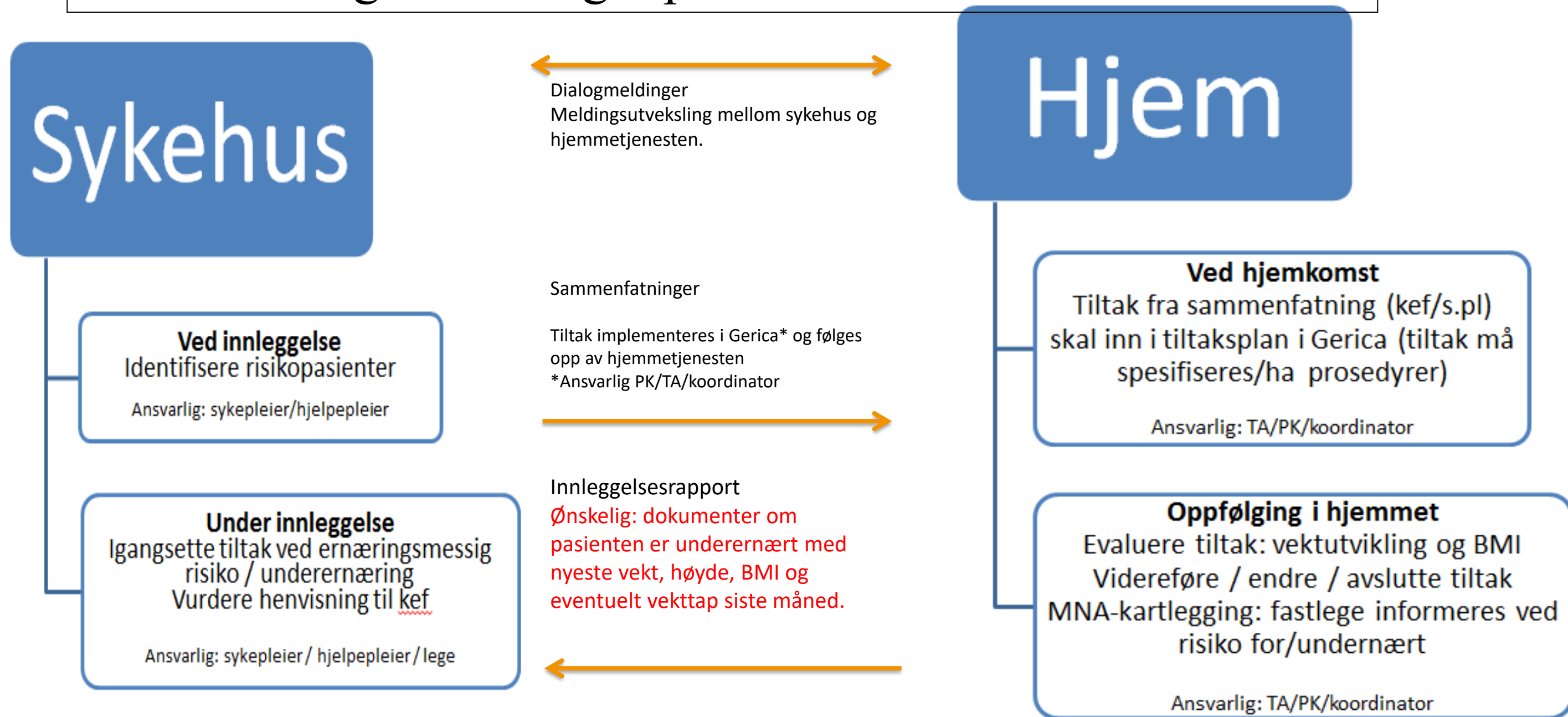
Ref.: Cawoow et al Ageing Res Rev. 2012 og 2023
 Illustrasjonsbilder: Nutricia. Fresenius Kabi.

God ernæringspraksis for alle

Informasjonsutveksling

Mål: ernæringstiltak følger pasient/bruker

Relevant litteratur

- Nasjonal faglig retningslinje. Forebygging og behandling av underernæring. Helsedirektoratet, 2022.
- Cawood, Elia and Stratton. Systematic review and meta-analysis of the effects of high protein oral nutritional supplements. *Ageing Res Rev.* 2012.
- Fagprosedyre for sondeernæring: *Ernæring av voksne intensivpasienter.*
<https://www.helsebiblioteket.no/fagprosedyrer/ferdige/ernaering-av-voksne-intensivpasienter>
- Astor, MC. *Reernæringssyndrom.* Indremedisinen, 2017.
- Nutrition support in adults. Clinical guideline CG32. National Institute for Health and Care Excellence, 2006.
- Fagprosedyre for reernæringssyndrom: *Reernæringssyndrom - initiere ernæringsbehandling - oral, enteral og intravenøs ernæring til pasienter med risiko for reernæringssyndrom (RS)*
<https://www.helsebiblioteket.no/fagprosedyrer/ferdige/reernaeringssyndrom-initiere-ernaeringsbehandling-oral-enteral-og-intravenos-ernaering-til-pasienter-med-risiko-for-reernaeringssyndrom-rs>

Er det en assosiasjon mellom Ernæringsbehandling og kliniske utfallsmål ?

27 studier, 6800 pasienter

Mortalitet
Reinnleggelse
Liggetid
Infeksjon
Fysisk funksjon
Energiinntak
Vektendringer

- Signifikant lavere mortalitetsrate
- Færre reinnleggelser
- Økt energiinntak
- Økt vekt

Original Investigation | Nutrition, Obesity, and Exercise

Association of Nutritional Support With Clinical Outcomes Among Medical Inpatients Who Are Malnourished or at Nutritional Risk An Updated Systematic Review and Meta-analysis

Filomena Gomes, PhD; Annic Baumgartner, MD; Lisa Bounoure, PhD; Martina Bally, MD; Nicolaas E. Deutz, MD; Jeffrey L. Greenwald, MD; Zeno Stanga, MD; Beat Mueller, MD; Philipp Schuetz, MD, MPH

1. Forest Plot Comparing Nutritional Intervention vs Control for Mortality, Stratified by Publication Year

